

prof. dr hab. Leszek Wieczorek

Wydział Prawa i Nauk Społecznych
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

**Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Gabrieli Garcia Vera**

na temat

PRAWNOKARNE ASPEKTY SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

napisanej pod kierunkiem dr hab. Anny Golonki prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego

Przedstawiona rozprawa doktorska pt. Prawnokarne aspekty sztucznej inteligencji jest próbą kompleksowego przeanalizowania zagadnień związanych z odpowiedzialnością karną w kontekście rozwoju technologii sztucznej inteligencji (SI). Temat został podjęty w odpowiedzi na postępującą digitalizację życia społeczno-gospodarczego oraz związane z tym wyzwania dla systemu prawnego, w szczególności w obszarze prawa karnego, kryminologii jak i kryminalistyki. Jak słusznie wskazuje Doktorantka, sztuczna inteligencja stała się nierozłącznym elementem codziennego życia, obejmując zarówno proste czynności związane z użytkowaniem urządzeń elektronicznych, jak i zaawansowane procesy, w tym procedury medyczne, które mogą rodzić doniosłe konsekwencje na gruncie prawa karnego. Trudno również nie zgodzić się z Autorką, że dynamiczny rozwój technologii oraz intensyfikacja prac nad dalszym zwiększaniem autonomii i kompetencji systemów opartych na sztucznej inteligencji w sposób naturalny wzbudzają zainteresowanie wielu doktryny w tym również prawnych. Zatem w pełni uzasadnione jest zatem stanowisko Doktoranta, że dla przeprowadzenia rzetelnej analizy potrzeb i zagrożeń wynikających z rozwoju sztucznej inteligencji konieczne było podjęcie próby identyfikacji wyzwań, którym sprostać musi polski Kodeks karny, w szczególności w oparciu o obowiązujące i projektowane regulacje unijne. Autora, rzetelnie uzasadnia, że wybór prawa karnego jako zasadniczej płaszczyzny badań nie ma charakteru przypadkowego, lecz wynika z powszechności

stosowania systemów sztucznej inteligencji oraz konieczności określenia karnoprawnych konsekwencji czynów podejmowanych z ich wykorzystaniem. W tym kontekście zasadnie wskazano na szczególną wagę analizowanej problematyki, wynikającą co najmniej z dwóch kluczowych kwestii: po pierwsze, potrzeby rozstrzygnięcia zagadnienia odpowiedzialności za czyny popełnione przy udziale lub za pośrednictwem sztucznej inteligencji, w tym ewentualnego jej upodmiotowienia, po drugie zaś – z faktu braku kompleksowych i jednoznacznych regulacji prawnokarnych w tym zakresie w obowiązujących unormowaniach unijnych. Wnioski te zasługują na pełną akceptację.

Już na wstępie należy podkreślić, że przedstawiona rozprawa Pani magister Gabrieli Garcia Vera pod tytułem *Prawnokarne aspekty sztucznej inteligencji* jest zgodna z zakresem i poziomem wymagań określonych w ustawie — Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz wskazuje na szeroką znajomością literatury przedmiotu oraz umiejętność syntetycznego przedstawienia skomplikowanych zagadnień interdyscyplinarnych przez Autorkę. W pracy został jasno sformułowany problem badawczy oraz pytania badawcze, które odnoszą się do fundamentalnych wyzwań prawnych, jakie niesie rozwój systemów informatycznych. Cel pracy jest zrozumiały i adekwatny do skali omawianych problemów. W rozprawie przedstawiono nowatorskie ujęcie zagadnień dotyczących odpowiedzialności karnej w kontekście sztucznej inteligencji. Praca zawiera rzetelną analizę obowiązujących norm prawa karnego oraz norm regulujących technologie cyfrowe z uwzględnieniem orzecznictwa krajowego i międzynarodowego. Wskazano bogate odwołanie do literatury naukowej, aktów prawnych krajowych międzynarodowych. Rozprawa cechuje się przejrzystą strukturą. Poszczególne rozdziały logicznie wynikają z wcześniejszych części, co ułatwia zrozumienie argumentacji. W pracy widać systematyczność rozumowania oraz trafne formułowanie wniosków.

Rozprawa została podzielona na logiczne części, składa się z wykazu skrótów, wstępu, 5 rozdziałów, zakończenia, literatury przedmiotu (w tym aktów prawnych, orzecznictwa sądowego dokumentów urzędowych oraz wykazu rysunków i tabel. Układ pracy jest logiczny, konsekwentny i zgodny z postawionym celem badawczym.

Na wstępie autor wprowadza czytelnika w problematykę rozprawy, uzasadnia wybór tematu oraz wskazuje jego aktualność z perspektywy prawa karnego, przedstawia

cel pracy, główne problemy badawcze oraz zastosowane metody badawcze. Wstęp jasno określa ramy dalszych rozważań

W pierwszym rozdziale pt. Powstanie i znaczenie sztucznej inteligencji, autorka przedstawia historyczny rozwój idei sztucznej inteligencji – od koncepcji filozoficznych starożytności, przez początki informatyki i cybernetyki, aż po współczesne systemy uczące się. Analiza ma charakter chronologiczny i pozwala zrozumieć ewolucję stopnia autonomii systemów AI, co ma istotne znaczenie dla dalszych rozważań o odpowiedzialności karnej. W rozdziale omówione zostały wybrane obszary praktycznego wykorzystania sztucznej inteligencji, takie jak rolnictwo, systemy biometryczne, e-commerce oraz medycyna. Przedstawienie tych obszarów posłużyło nie tylko do przedstawienia skali zastosowań AI, lecz także do wskazania potencjalnych zagrożeń dla dóbr prawnych chronionych przez prawo karne.

W rozdziale dokonano analizy zagadnień dotyczących definicji legalnej sztucznej inteligencji, pojęcia algorytmu, autonomiczności oraz sztucznych sieci neuronowych. Autorka przedstawiła główne dyscypliny AI, takie jak uczenie maszynowe, przetwarzanie języka naturalnego, systemy eksperckie, robotyka czy rozpoznawanie obrazu i mowy, które mają istotne znaczenie dla zrozumienia stopnia samodzielności systemów AI i ich potencjalnej roli w realizacji znamion czynów zabronionych. Rozdział kończy się wnioskami i uwagami końcowymi.

Rozdział drugi pt. Sztuczna inteligencja a podmiot czynu zabronionego ma charakter fundamentalny z punktu widzenia dogmatyki prawa karnego i koncentruje się na zagadnieniu podmiotowości czynu zabronionego w kontekście wykorzystania systemów sztucznej inteligencji. W rozdziale poruszono jedno z najbardziej problematycznych zagadnień współczesnego prawa karnego, tj. możliwość oraz granice przypisania odpowiedzialności karnej w sytuacji, gdy istotnym elementem procesu decyzyjnego jest AI. W rozdziale dokonano analizy znaczenia czynnika ludzkiego w procesach decyzyjnych realizowanych z udziałem AI. W szczególności została omówiona geneza koncepcji nadzoru człowieka nad systemami AI oraz jego rola jako gwaranta prawidłowego funkcjonowania technologii. Rozważania te prowadzą do istotnych wniosków dotyczących możliwości przypisania odpowiedzialności karnej człowiekowi za działania systemów AI. Na uwagę zasługuje także analiza relacji pomiędzy odpowiedzialnością karną jednostki a odpowiedzialnością podmiotów zbiorowych, w szczególności w kontekście wykorzystania AI w strukturach

organizacyjnych i gospodarczych. Autorka porusza kwestie związane z ewentualnym nadaniem podmiotowości prawnej – a w dalszej perspektywie także prawnokarnej – bytom innym niż człowiek. Rozdział zamykają uwagi końcowe.

Rozdział trzeci pt. Sztuczna inteligencja w świetle wybranych zagadnień prawa karnego ma charakter ściśle dogmatycznoprawny i stanowi najbardziej rozbudowaną część rozprawy. Autorka poddaje analizie klasyczne instytucje prawa karnego materialnego przez pryzmat wykorzystania systemów sztucznej inteligencji, wykazując bardzo dobrą znajomość doktryny oraz umiejętność jej twórczej reinterpretacji. Analizuje zagadnienie przypisania skutku w sytuacjach, gdy skutek czynu zabronionego jest rezultatem działania systemu AI. Rozważania te mają kluczowe znaczenie dla ustalenia odpowiedzialności karnej i stanowią solidną podstawę dla dalszych analiz. Autorka analizuje formy sprawstwa wykonawczego, w tym sprawstwo pojedyncze i współsprawstwo, w kontekście wykorzystania AI. Omawia formy zjawiskowe czynu karalnego. Sprawstwo indywidualne, współsprawstwo, sprawstwo kierownicze, sprawstwo poleceniowe, podżeganie, pomocnictwo. Podejmuje nowatorskie rozważania dotyczące sprawstwa realizowanego przez systemy AI. Autorka poddaje analizie klasyczne konstrukcje winy oraz okoliczności ją wyłączające, odnosząc je do sytuacji, w których działanie AI wpływa na proces decyzyjny człowieka. Szczególnie interesujące są rozważania dotyczące błędu oraz stanu wyższej konieczności w kontekście działania systemów autonomicznych. Rozdział trzeci zawiera uwagi końcowe oraz syntetyczne i logiczne podsumowanie przeprowadzonych analiz.

Rozdział czwarty pt. Problemy związane z odpowiedzialnością karną za czyny zabronione popełnione z wykorzystaniem sztucznej inteligencji w wybranych obszarach życia społecznego i gospodarczego stanowi istotne uzupełnienie wcześniejszych rozważań teoretycznych. Autorka omawia poziomy automatyzacji pojazdów oraz analizuje regulacje europejskie, międzynarodowe i krajowe dotyczące pojazdów autonomicznych. Szczególnie wartościowa jest analiza odpowiedzialności karnej kierowcy w przypadku popełnienia przestępstwa z użyciem pojazdu autonomicznego. Autorka analizuje również zastosowanie AI w medycynie z perspektywy odpowiedzialności karnej, zwracając uwagę na zagrożenia dla dóbr prawnych, takich jak życie i zdrowie pacjenta oraz analizuje problematykę autonomicznych systemów uzbrojenia (AWS) w kontekście prawa karnego oraz prawa międzynarodowego wraz z odpowiedzialnością karną za zbrodnie przeciwko ludzkości z wykorzystaniem

autonomicznych systemów uzbrojenia. Rozważania te świadczą o bardzo szerokim horyzoncie badawczym autorki i umiejętności łączenia prawa karnego z prawem międzynarodowym. Autorka omawia zjawisko deepfake oraz jego funkcjonowanie w cyberprzestrzeni, analizuje potencjalne i rzeczywiste formy przestępczego wykorzystania tej technologii, dokonuje oceny obowiązujących regulacji prawnych. W rozdziale poruszony został również problem odpowiedzialności karnej w kontekście twórczości generowanej przez systemy AI, wskazując relację pomiędzy dziełami tworzonymi przez AI a prawem autorskim, oraz przybliżając zjawisko „kradzieży” dóbr wirtualnych oraz trudności w ich kwalifikacji prawnokarnej. Rozważania te ukazują złożoność współczesnych dóbr niematerialnych oraz wyzwania stojące przed prawem karnym. Rozdział kończy się uwagami końcowymi, oraz wnioskami.

Rozdział piąty pt. Wyzwania dla przyszłych regulacji prawnokarnych to ostatni rozdział dysertacji, ma charakter strategiczny i prognostyczny, stanowiąc podsumowanie całej rozprawy. W rozdziale tym Autorka dokonuje porównawczej analizy podejść regulacyjnych przyjętych w Unii Europejskiej, Stanach Zjednoczonych oraz Chinach. W tej części pracy Autorka formułuje konkretne postulaty de lege ferenda, obejmujące m.in.: definicje kluczowe z perspektywy prawa karnego, propozycję utworzenia Polskiego Rejestru AI, kierunki zmian w przepisach karnych, procedury śledcze i dowodowe, potrzebę harmonizacji międzynarodowej. Rozważania te świadczą o dojrzałości naukowej Autorki i zdolności do samodzielnego formułowania postulatów. Rozdział zawiera uwagi końcowe, porządkujące przedstawione postulaty.

W zakończeniu Autorka dokonuje syntezy przeprowadzonych analiz, weryfikuje postawione tezy badawcze oraz wskazuje kierunki dalszych badań. Zakończenie stanowi logiczne i spójne domknięcie rozprawy, potwierdzające jej naukowy charakter i wartość merytoryczną.

Zakres tematyczny pracy jest bardzo szeroki, co – mimo niewątpliwych zalet poznawczych – miejscami prowadzi do nierównomiernej głębokości analizy poszczególnych zagadnień. Dynamika rozwoju technologii AI powoduje szybkie dezaktualizowanie się niektórych odniesień normatywnych i technicznych, co stanowi obiektywne ograniczenie pracy i wymaga ostrożności w formułowaniu wniosków o charakterze prognostycznym. Terminologia techniczna i prawnokarna nie zawsze jest wprowadzana z jednakowym poziomem precyzji, co może utrudniać odbiór pracy czytelnikom spoza wąskiego grona specjalistów z pogranicza prawa i nowych

technologii. Oczywiście można byłoby tu czynić także wiele innych uwag odnoszących się do opracowania redakcyjnego, językowego oraz stylistycznego pracy, jednakże biorąc pod uwagę iż jest to dysertacja doktorska pracę oceniam pozytywnie.

Uwagi i oceny zawarte w recenzji prowadzą do jednoznacznej i pozytywnej konkluzji, że rozprawa doktorska Pani magister Gabrieli Garcia Vera pt. Prawnokarne aspekty sztucznej inteligencji spełnia wszystkie wymagania stawiane pracom doktorskim zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).